

До 100-річчя першого Курултаю кримськотатарського народу

Сто років тому в історії Криму та його корінного народу – кримських татар, відбувалася подія, яка могла змінити вектор політичного розвитку півострова на багато років. 26 листопада (9 грудня за новим стилем) 1917 року в Бахчисараї відкрився Перший Курултай кримсько-татарського народу.

Курултай є органом громадського кримськотатарського національного руху, що визначає себе як "національне зібрання, вищий представницький повноважний орган кримськотатарського народу". Уперше зібрався 9 груд. (26 листоп.) 1917 р. у Бахчисараї після розпаду Російської імперії для вирішення питання про форму самовизначення та організацію суспільно-політичного життя кримських татар у Криму. Він заснував Кримську Народну Республіку, ухвалив демократичну Конституцію, створив уряд.

Його учасники обговорювали питання державного ладу Криму, взаємини кримських татар з іншими національностями півострова, проведення основних реформ. Тоді вищий представницький повноважний орган кримських татар затвердив національну символіку: прапор блакитного кольору, гімн і герб у вигляді золотої тамги кримських ханів (тамга — родовий або особистий знак).

Мало хто знає, але кримські татари стали найпершою мусульманською нацією, яка надала виборчі права жінкам ще до того, як це зробили багато християнських країн Європи.

Проіснувати республіці судилося лише кілька місяців.

У лютому 1918 р. майже 600 активістів курултаю було розстріляно. Однак сам факт існування тієї республіки дав насагу продовжити боротьбу, що тривала всі попередні сто років і продовжується й сьогодні.

Російська окупація Криму у 1918 р. і сучасна окупація нічим не відрізняються. Тодішня і сучасна окупація – це страх, терор і залякування. Переслідуються українці і кримські татари. Тоді окупанти відразу жорстоко розігнали кримськотатарський курултай. А у сучасному Криму Меджліс кримськотатарського народу проголошений російськими окупантами екстремістською організацією та заборонений. І тоді, і зараз російський агресор у Криму забороняє діяльність українських патріотичних організацій, татарських національних об'єднань, під тисками перебувають і віряни українських церков, і мусульмани.

Традиція проведення кримськими татарами курултаїв була відроджена на початку 1990-х рр. у ході боротьби за повернення на історичну Батьківщину. За ініціативою та зусиллями Організації кримськотатарського національного руху були проведені вибори депутатів до 2-го курултаю, який відбувся в Сімферополі 26–30 червня 1991. Курултай ухвалив "Декларацію про національний суверенітет кримськотатарського народу", якою було визначено курс на національно-

державницьке самовизначення кримських татар і заявлено їхні права на землі та природні ресурси Криму. Також були ухвалені "Звернення до кримськотатарського народу", "Звернення до всіх жителів Криму", "Звернення до Президента СРСР, Верховної Ради СРСР, Верховної Ради УРСР", "Звернення до Організації Об'єднаних Націй, народів, парламентів і урядів держав, міжнародних організацій", резолюція "Про виконання рішень державних органів, пов'язаних з поверненням кримських татар у Крим", Постанови "Про національний прапор і національний гімн кримськотатарського народу" та "Про перехід на латинську графіку", а також Положення про Меджліс кримськотатарського народу. Курултай обрав представницький орган кримськотатарського народу – Меджліс кримськотатарського народу. Головою меджлісу був обраний Мустафа Джемільев, його заступником – Рефат Чубаров.

Відтоді й до кінця 2008 були обрані 3-й, 4-й, 5-й курултаї.

27–29 листопада 1993 р. відбулася 3-я (позачергова) сесія 2-го курултаю. До порядку денного було внесено питання про заходи з надання допомоги поверненню на Батьківщину кримських татар, які все ще перебувають у місцях висилки та питання про визнання актом геноциду депортації кримськотатарського народу 1944 р. В грудні 2006 р. відбулася 5-та сесія 4-го курултаю. Делегати розглянули найбільш актуальні проблеми, пов'язані з поверненням, облаштуванням та відновленням прав кримських татар, та ухвалили рішення з питань про освіту кримськотатарською мовою.

Кримська Народна Республіка стала першою у світі тюркською республікою. Всі інші тюркські республіки, навіть сучасна Туреччина, були засновані вже після того, як була проголошена Кримська Народна Республіка.

Слава кримськотатарському народу! Слава Україні!

На честь сторіччя Курултаю в Києві презентували монету: на її аверсі зображений малий Державний Герб України, під ним – півострів Крим, на якому виведені рядки з гімну кримськотатарського народу: «Я поклявся, я дав слово померти за народ».

Підготувала Руслана Ониськів
провідний бібліограф